

Taal en didactiek

Impressies uit een lectoraat
2012-2015

Rick de Graaff
December 2015

TalenTalent

lectorale rede
Rick de Graaff

Lectoraat

Taaldidactiek in het onderwijs?

Taal in interactie?

Taal en didactiek?

What's in a name?

Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren
Adviesrapport

Vaart met
 taalvaardigheid
 Nederlands in
 het hoger onderwijs

taal:
 unie

www.taalunie.org

Persoonlijke ontwikkeling

De school van de toekomst leert kinderen ontdekken wie ze zijn en wat ze belangrijk vinden.

Basiskennis en -vaardigheden

Iedere leerling heeft een vaste kern nodig van bepaalde kennis en vaardigheden.

Verdieping en verbreding

In de toekomst leren leerlingen 'meer van minder'. Wat betekent dat?

'Vakoverstijgend' leren

Niet vakken, maar domeinen en thema's vormen de kern van het toekomstige onderwijs.

[De hoofdlijnen van het advies vind je hier.](#) Het Platform Onderwijs2032 heeft de hoofdlijnen van zijn voorlopige advies gebaseerd op een maatschappelijke dialoog over het onderwijs van de toekomst. [Lees hier de volledige rapportage van die dialoog.](#)

De dialoog over Onderwijs2032 is verrijkt met wetenschappelijke inzichten en internationale vergelijkingen. Zo heeft de OECD op ons verzoek vier papers ontwikkeld over de thema's:

Handboek academisch schrijven

In stappen naar een essay, paper of scriptie

Joy de Jong

uitgeverij
Lutino

Wat is Talentalent?

- **Taalbewustzijn en taalvaardigheid als voorwaarde voor schoolsucces**
- **Schriftelijk en mondeling**
- **Bij alle vakken**
- **Voor leerlingen en docenten**
- **Voor lerarenopleiders en studenten**

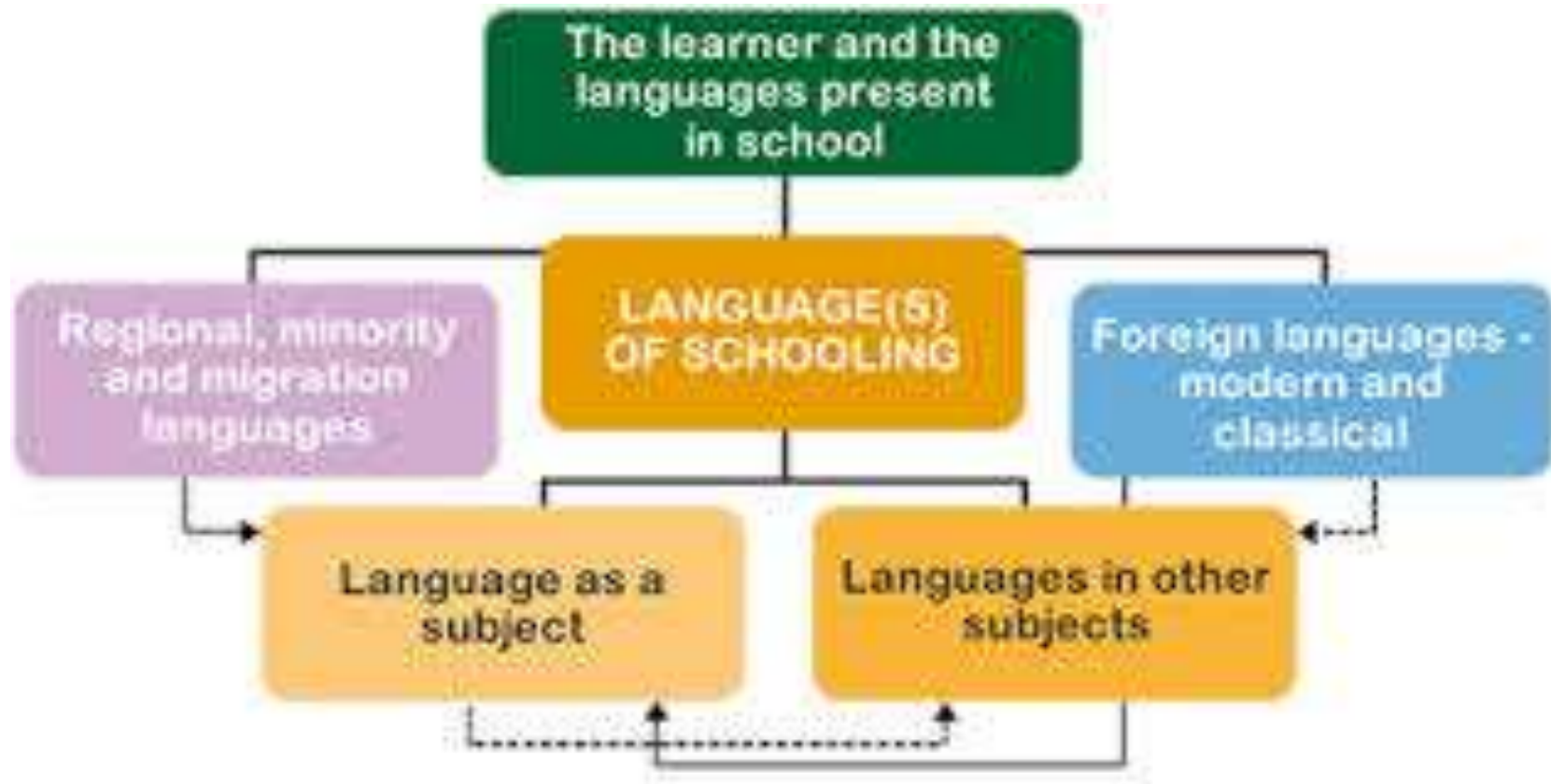
Iedere docent een taalbewuste docent?

*“Content and Language Integrated Learning is een tweezijdige onderwijsbenadering met een **extra** focus op taal voor het leren en onderwijzen van **inhoud**, die **tegelijkertijd** het taalleren bevordert.”*

Taalontwikkeling voor alle leerlingen en alle studenten, en dus voor alle docenten.

→ Taalgericht/taalontwikkellend vakonderwijs

Talent op school

Talent in de hbo

Talent in de lerarenopleiding

- **Taalontwikkend hbo**
- **Tekstcompetentie**

Taalontwikkeland hbo

- **Taalbeleid smal:** achterstanden
- **Taalbeleid gekoppeld aan opleidingseisen:** studiesucces
- **Taalbeleid breed:** ontwikkeling tot autonome taalgebruiker

(Van der Westen, 2006)

O3: Onderwijsontwikkeling door Onderzoeksmatige Onderwijsinnovatie

Inhollandbreed

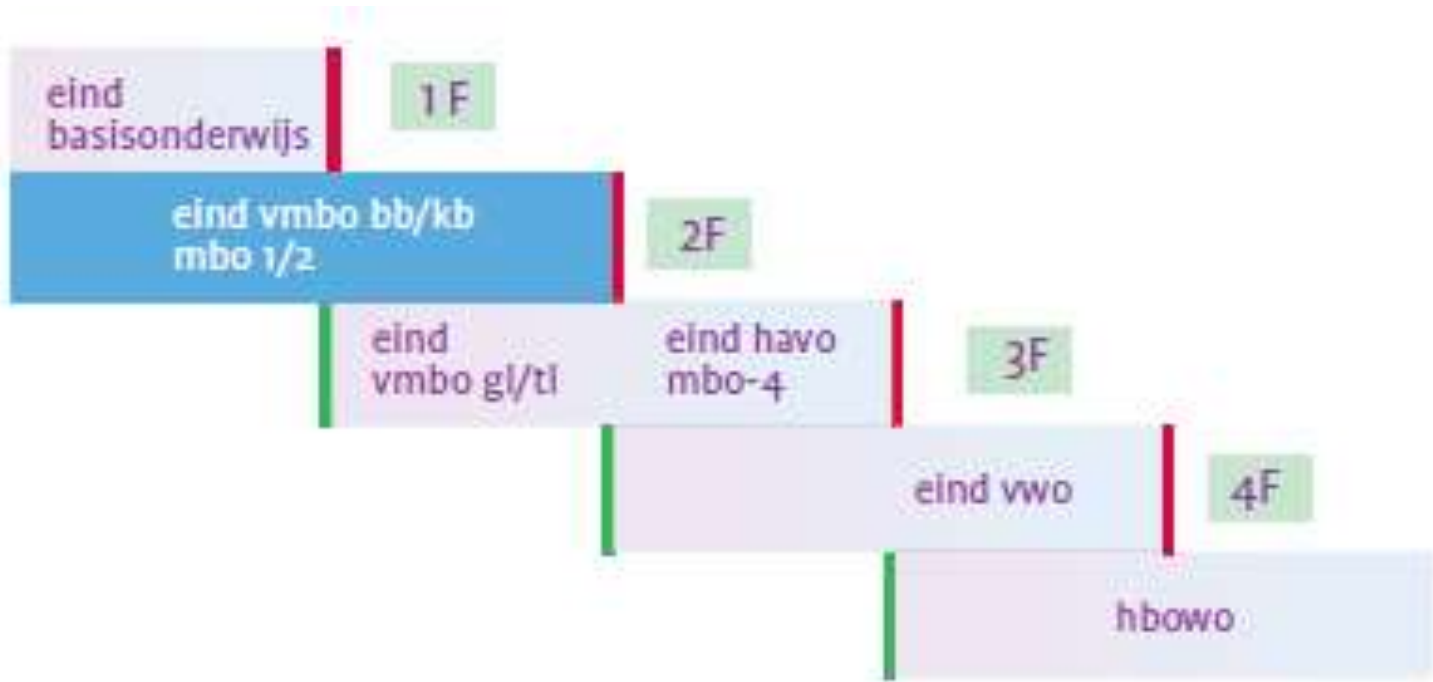
- Technologie
- Studiesucces
- Taal
- Professionalisering

Taal in het hbo

- **Van 3F naar 4F+**
- **Studie- en beroepsgerichte taalvaardigheid**
- **TOI: taalsterke technische opleidingen**
- **O&I: tekstcompetentie**
- **O&I: Professionele geletterdheid**

Van 3F naar 4F+

Referentieniveaus Taal (Meijerink e.a., 2009)

Van 3F naar 4F+

3F: Kan **gedetailleerde** teksten schrijven over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard, waarin **informatie en argumenten** uit verschillende bronnen **bijengevoegd** en **beoordeeld** worden.

4F: Kan **goed gestructureerde** teksten schrijven over allerlei onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard. Kan relevante **kwesties benadrukken**, **standpunten** uitgebreid **uitwerken** en **ondersteunen** met **redenen** en **voorbeelden**.

Tekstsoorten in de lerarenopleiding

studie- en beroepsteksten

- **Lesplan**
- **Evaluatieverslag**
- **Onderzoeksrapport**
- **Literatuurverslag**
- **Adviesrapport**
- **Reflectieverslag**
- **Beleidsrapport**
- **Schriftelijke toets**
- **Observatieverslag**
- **Correspondentie met collega's en ouders**

Tekstcompetentie in de lerarenopleiding

Hogeschool Inholland

Doelen:

- Ontwikkelen van lees- en schrijfvaardigheid voor studie en beroep
- Versterken van studie- en denkvaardigheden
- Ontwikkelen van taalbewustzijn
- Ontwikkelen van taaldidactisch bewustzijn

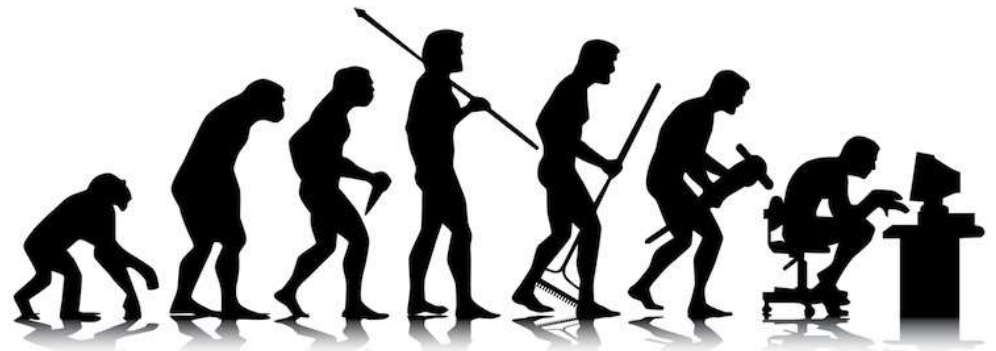
Tekstcompetentie in de lerarenopleiding

- **Aandacht voor studie- en beroepsgericht lezen en schrijven**
 - in de leergebiedscursussen
 - in de onderwijskundige en onderzoekscursussen
 - in lees- en schrijftraining
 - in beoordeling afstudeeronderzoek
- **Taaltoets 2.0:**
- hogeschooltaal.nl
- Functionele schrijfoopdracht
- <http://schrijfhulp.taalunie.org/>

Taalontwikkellend onderwijs binnen het Domein Techniek Ontwerpen en Informatica

O3-project TOI

<http://tvo.scriptfactory.nl/acdc/>

Taalontwikkellend onderwijs binnen het Domein Techniek Ontwerpen en Informatica

- Een taalontwikkellend curriculum
- Succesfactoren bij aanpak van taalachterstand
- Training taalontwikkellend lesmateriaal
- Taalontwikkellend feedback geven met behulp van ICT
- Engels in het curriculum

Leergebieden

Achterhaald of springlevend?

- **Aansluiten bij 2032**
- **Integratie met onderzoekslijn**
- **Proeve van vakdidactische bekwaamheid**

Onderzoek 2014-2015

Welke vormen van vakoverstijgend onderwijs zijn aanwezig op praktijkscholen van de lerarenopleiding van Hogeschool Inholland?

1. hoe zijn die vormen van vakoverstijgend onderwijs uitgewerkt in de verschillende domeinen/leergebieden/vakkenclusters?
2. in welke mate is er sprake van **taalbeleid** als onderdeel/invulling van vakoverstijgend werken en op welke wijze wordt daar vorm aan gegeven bij andere vakken?
3. hoe ervaren de praktijkscholen de voorbereiding van de docenten in opleiding voor vakoverstijgend werken?

Hoe ervaren en waarderen vierdejaarsstudenten de relatie tussen vakoverstijgend leren in de lerarenopleiding en de situatie en behoefte in de schoolpraktijk?

Mate van vakoverstijging		Toelichting
Nee	6	
Ja, afzonderlijk maar wel op elkaar afgestemd	1	
Ja, afzonderlijk maar met projecten	4	- Vakgebied mens en natuur in klas 1 en 2 (techniek, scheikunde, natuurkunde en biologie) en de Engelstalige variant science, in bovenbouw het vak NLT, daarnaast vooral op tweetalig vwo projecten met heel uiteenlopende vakken. - Projecten in klas 1, 2 en 3. Hierin nemen alle vakken in principe deel. Thema's variëren van sociaal emotioneel tot maatschappelijke thema's.
Ja, leergebieden	3	- Onderbouw, mens en maatschappij en mensen en natuur en dit geldt ook voor de bovenbouw. - Mens en Maatschappij: geschiedenis-aardrijkskunde-economie. Levensbeschouwelijke Vorming - Mens en Communicatie: Engels-Nederlands-Frans-Duits. - Mens en Onderzoek: Wiskunde-Biologie-Techniek. Lichamelijke Opvoeding - Mens en Expressie: Beeldende Vorming-Dans/Drama
Ja, op basis van competenties	0	
Anders, namelijk	2	- Vakcolleges - Er wordt thematisch gewerkt.

Taalbeleid op uw school?

Ja: 9x

Nee: 3x

- Stimuleren van goede taalvaardigheid onder leerlingen en docenten (iedere docent is een taaldocent).
- Gezien onze populatie leerlingen (met veel achterstanden op domeinen Nederlands) wordt er intensief aandacht besteed aan het vak Nederlands in de reguliere lessentabel en middels bijlessen.
- Leer/leesstrategieën.
- Elke docent is taaldocent, er is een taalkaart met de Nederlandse grammatica in een notendop, er is een taalcoördinator die lesbezoeken doet m.b.t. taalbeleid.
- Er is een werkgroep om vakoverstijgende afspraken te maken met elkaar binnen de verschillende talen.
- Bij alle vakken is er aandacht voor het gebruik van taal. Leren van vaktaal, nieuwe woorden, andere omschrijvingen, volledige antwoorden ook bij bv wiskunde.

	Vaak	Soms	Nooit
Feedback op mondelinge vaardigheden	1	3	0
Feedback op schriftelijke vaardigheden	2	2	0
Beoordeling op mondelinge vaardigheden	1	2	1
Beoordeling op schriftelijke vaardigheden	3	1	0
Aandacht bij Nederlands voor teksten andere vakken	1	1	2
Aandacht bij andere vakken voor lezen/schrijven	2	2	0

Moeten studenten worden voorbereid op vakoverstijgend werken?

Nee	2
Ja, kennis	3
Ja, vaardigheden	4
Ja, anders	2
Geen mening	3

Studenten: vakoverstijgend onderwijs?

	M&M	M&N	M&T	overig	Totaal
Nee, de school biedt geen vakoverstijgend onderwijs aan	4	3	7	1	41%
Ja, vakken worden afzonderlijk aangeboden, maar zijn wel op elkaar afgestemd door leerstofafspraken	4	0	0	1	14%
Ja, vakken worden afzonderlijk aangeboden en daarnaast zijn er vakoverstijgende projecten waarin vakken worden gecombineerd	7	2	3	0	32%
Ja, vakken zijn geheel of gedeeltelijk geïntegreerd in leergebieden	4	1	0	0	14%
Ja, de samenhang is volledig gebaseerd op competenties van de leerlingen	0	0	0	0	0%

Studenten: welke combinaties?

Vakoverstijgend werken	M&M	M&N	M&T
Mproject	2	1	
M&Maatschappij	6	1	
M&Natuur		1	
M&Taal		1	
M&Techniek		1	
gs+ak	3		
wi+ak+ec		1	
wi+nask+bi		1	
NL+ alg. vorming			1
NL+burgerschap			1

belang om tijdens de opleiding voorbereid te worden op vakoverstijgend werken in de schoolpraktijk

	M&M	M&N	M&T	overig	Totaal
Helemaal niet belangrijk	0	0	0	0	0%
Niet zo belangrijk	3	2	1	0	20%
Tamelijk belangrijk	8	2	8	1	63%
Heel belangrijk	3	1	0	1	17%

belang leergebiedsonderwijs voor vakoverstijgend werken in de praktijk

	M&M	M&N	M&T	overig	Totaal
Helemaal niet belangrijk	0	1	3	0	13%
Niet zo belangrijk	2	1	1	0	13%
Tamelijk belangrijk	7	3	2	0	40%
Heel belangrijk	5	1	2	2	33%

belang leergebiedsonderwijs voor ontwikkeling eigen kennis en vaardigheden

	M&M	M&N	M&T	overig	Totaal
Helemaal niet belangrijk	0	0	1	0	3%
Niet zo belangrijk	5	1	2	0	27%
Tamelijk belangrijk	4	4	1	0	30%
Heel belangrijk	5	1	4	2	40%

Succes van onderwijsontwikkeling?

Een indicatie

100%	doelgroep
70%	gehoord
50%	gezien
30%	in bezit
15%	in gebruik
5%	volgens intentie
??%	opbrengsten

“Je hoeft het alleen maar te implementeren”

*Change in education is easy to propose,
hard to implement and extremely
difficult to sustain.”*

(Hargreaves & Frank)

Onderwijs 2032

Waartoe leiden wij op?

- **Kwalificatie**
- **Socialisatie**
- **Persoonsvorming**

Curriculum:

- **Balans, samenhang, haalbaarheid, verdieping, diversiteit**

Alan Armstrong (Education Scotland)

Educational goals:

- **Successful learners**
- **Confident individuals**
- **Responsible citizens**
- **Effective contributors**

Literacy = ability to learn, unlearn, relearn

Paul Schnabel (Onderwijs 2032)

Vaardig, Aardig, Waardig:

- Persoonsvorming
- Kennisbasis
- Vakoverstijgend denken
- Ambitieuze verdieping
- Verbreding door keuzes

- Meetbaar of merkbaar?

Taalbewustzijn in de hbo?

(onderzoek Fenna Swart)

“Didactische vaardigheden: doorvragen, specificeren, structureren, formuleren, hoofdzaken van bijzaken onderscheiden. Vaak blijkt in gesprekken en doordat ik doorvraag, dat studenten iets anders wilden zeggen dan wat ze hebben opgeschreven. Maar ze zijn dan niet in staat om dit te vertalen en of op te schrijven.”

“Ik denk veel meer na over wat ik opschrijf, wat studenten moeten lezen. Ik ga beter opletten of er ruis in zit. Ook door goed te luisteren naar wat studenten zeggen en ze meer te bevragen over wat ik heb geschreven en of dat effect heeft op hun leerproces.”

Dank

감사합니다 Natick
Grazie Danke Ευχαριστίες Dalu
Thank You Köszönöm
Спасибо Dank Tack
谢谢 Merci Seé
Obbrigado
ありがとう